

N:o 41.

Af herr **C. G. Sædén**, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående tillsättande af en kommitté för utredning af statsjänarnas lönerogleringsfråga enligt angifna grunder.

Det är icke troligt, att ämbets- och tjänstemannalönerna komma att stanna vid deras nuvarande belopp. Nästan allting fördyras genom höjda lefnadskostnader och stigande anspråk på livets bekvämligheter. Ännu alltid menar sig den ena tjänstemannaklassen efter den andra hafva behof af ökad aflöning, sammansluter sig därför att begära löneförhöjning, ömmande omständigheter anföras, och Riksdagen ser sig nödsakad att bevilja. Man kan undra, huru länge våra resurser förmå bära de städse höjda skatterna, om dessa ock i samma mån skola stiga, eller om det icke finns något annat sätt att reglera denna del af statsutgifterna.

Tjänstemannalönernas nuvarande storlek är ju beroende af flere omständigheter: det med tjänsten förenade arbetet och ansvaret, de kunskaper, den duglighet och energi den kräfver samt icke minst tjänstemannens berättigade anspråk på lönens tillräcklighet för ett ståndsenligt underhåll äfven för familjen, den må vara större eller mindre. Man måste medgifva, att, när staten fordrar, att tjänstemannen offrar sina krafter i dess tjänst, den ock är skyldig att åt hvar och en af dem gifva en anständig bärgning.

Emellertid kan man icke undgå att märka, att en lön, som räcker väl till för den ene, allra helst för den ensamme, däremot är väl knapp för den, som har familj, särskildt större familj. Hur mången familjefader, som ju ock anser sig hafva rätt att lefva efter sitt stånd, har

icke svårt att få inkomsterna att räcka till för de många familjemedlemmarnes behof, medan den ensamme med samma lön kan lefva i öfverflöd eller samla förmögenhet. Man kan undra, om staten har råd att till somliga utdela onödigt stora löner, medan den knappt har råd att till andra lämna nödigt underhåll, samt om det icke finns något sätt att i någon mån lämpa aflöningen efter tjänstemännens olika behof. Det är nog tillämpningen af grundsatsen, att enahanda tjänst och arbete kräfva enahanda lön, som sätter den ene i tillfälle att lefva i öfverflöd, medan den andre i samma tjänst har det alltför knappt. Sedan fjolårets Riksdag i större utsträckning medgifvit äfven kvinnan tillträde till statens ämbeten och därmed förenade löneförmåner, har helt visst den frågan blifvit mera brännande: Kan det ur nationalekonomisk synpunkt anses rätt, att ogift kvinna eller man för sin tjänst åtnjuter en lön, som är ämnad att räcka för en hel familj? Ja, menar man, när de fullgöra samma tjänst som familjefadern, då böra de ock hafva samma lön. Men fråga är just, om dessa olika grupper göra fosterlandet samma tjänst. Den ogifte sköter sin tjänst; men detta är ock allt. Familjefadern däremot gör fosterlandet en dubbel tjänst; han icke blott fullgör sina tjänsteåligganden, utan gör därjämte något, som, särskildt när lönen är knapp, kräfver icke ringa omtanke och kostnad: han fostrar åt sitt land medborgare, som under nästa generation skola fylla hans eller andras platser i fosterlandets tjänst, och detta är något, hvars värde icke kan uppskattas i penningar, men som berättigar den frågan: Är icke staten då skyldig tillse, att en sådan tjänsteman och familjeförsörjare för sin ställning i någon mån gynnas framför den ogifte? I privatlivet och dess affärer göres dock i allmänhet åtskillnad. Medan den unge tjänstemannen ännu är ogift, är ock hans lön där lämpad efter hans mindre behof; men när han gifter sig, höjes vanligen hans lön, såvida principalen vill behålla honom i sin tjänst. Detta är något så vanligt och har så gått in i det allmänna rättsmedvetandet, att ingen undrar därpå. Men när det gäller statens tjänstemän, då skulle det icke få anses tillbörligt.

Det har dock synts, som tiden nu vore inne, att äfven Riksdagen bör följa den allmänna rättskänslans och billighetens kraf, och göra det på sådant sätt, att icke heller ogifta tjänstemän finna rättmätig anledning till klagomål. En sådan reglering kunde ske på det sätt, att för statens tjänstemän (hvilken tjänsten än må vara, högre eller lägre, civil eller militär) bestämmes en lön, grundlön om man så vill, olika för olika

tjänster, allt efter deras sociala betydelse och de förutsättningar, som erfordras för deras skötande, men lika för alla i samma tjänst, för gifta och ogifta, för män och kvinnor. Denna grundlön bör vara så tilltagen, att den är tillräcklig för de olika lefnadsbehofven, till amortering af skulder vid god hushållning o. s. v., men icke sådan, att den frestar till slöseri eller lefnadsvanor, som icke kunna följas efter ingånget äktenskap. En sådan grundlön skulle sedan såsom hittills i mån af behof kunna ökas medelst ålders- eller dyrtidstillägg. Utom denna grundlön skulle dock en familjeförsörjare i statens tjänst (man eller kvinna) erhålla ett tillskott, icke under namn af lönetillskott utan hellre familjeunderstöd eller kanske ännu hellre tjänstemannafamiljeunderstöd. Detta tillskott skulle beviljas, så snart någon tjänsteman genom bevis styrker, att han ingått äktenskap, och bestämmas olika för olika tjänster samt ökas för hvarje barn som födes, äfven denna ökning lämpad efter tjänsternas olika lönegrad.

De fördelar, som genom sådan reglering skulle vinnas, blefve många. Ogifta tjänstemän hade med förståndig hushållning tillräckligt för sina behof i sin sociala ställning, men blefve liksom nu fortfarande genom den måttligt tilltagna lönen städse påmindra om nödvändigheten att hushålla och därigenom vanda vid ett lefnadssätt, som med tillskott af lämpligt familjeunderstöd tilläte dem, när de så önska, att gifta sig. När så den unge mannen ville gifta sig, då visste han, att han i samma tjänst hade att påräkna det genom lag bestämda tjänstemannafamiljeunderstödet lämpadt efter hans sociala ställning, och att detta ökas med barnens antal. Staten skulle genom sådan reglering på ett värdigt sätt uppmuntra till äktenskap och därtill äfven humant sörja för de uppväxande barnens underhåll, hvilket i sin mån skulle främja villkoren för en önskad folkökning. Genom att göra denna skillnad mellan gifta och ogifta blefve ock Riksdagen bättre i tillfälle att på ett tillfredsställande sätt höja lönerna för dem, som däraf vore i behof, medan de ogifta, som kunde reda sig detta förutan, icke hade anledning att begära löneförhöjning. Ungkarllifvet skulle ock genom den efter behofvet afpassade aflöningen ledas i sundare riktning med måttliga lefnadsvanor, mindre utelif och bättre moral. Staten skulle fostra sina tjänstemän till ett förståndigare lefnadssätt. Äktenskapen blefve mera lockande; folkökning och barnuppfostran skulle ock i sin mån ledas in på bättre väg. Den odiösa frågan om ungtarlsskatt finge på detta sätt sin bästa lösning. Klagan öfver att kvinnan tager lefvebrödet från familjeförsörjarne finge

mindre skäl för sig. Och mycket snart skulle alla finna det alldeles i sin ordning, att staten genom sådan reglering afpassat tjänstemännens inkomster efter deras olika behof.

En sådan omreglering af tjänstemannalönerna kan naturligen icke ske på kort tid. Men om Riksdagen finner förslaget behjärtansvärdt, torde den ock finna något lämpligt sätt att i sin tid börja och genomföra reformen.

På grund af ofvan anförda skäl vågar jag därför vördsamt hemställa,

att Riksdagen beslutar hos Kungl. Maj:t anhålla, att en kommitté måtte tillsättas för att närmare utreda statstjänarnes löneruleringsfråga enligt de grundsatser, som i motionen uttalats, och sedan till Riksdagen inkomma med förslag i ämnet.

Stockholm den 24 januari 1908.

C. G. Sædén.